

En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga

Remissyttrande ställt till Socialdepartementet

Jag såg det inte då, men jag var med kriminella. Det var inte det jag hade velat egentligen, innerst inne, men vad hade jag för val? Jag hade påbörjat det när jag mådde som sämst och sedan kunde man inte avsluta det på något sätt. /Ungdom på Maskrosbarn

Maskrosbarn har beretts möjlighet att inkomma med remissvar avseende betänkandet En statlig ordning med brottsförebyggande åtgärder för barn och unga (SOU 2024:30). Maskrosbarn uttalar sig med utgångspunkt i vårt uppdrag att företräda barn vars föräldrar har ett missbruk, psykisk sjukdom eller som utsätter dem för våld. Maskrosbarn avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter som vi bedömer som särskilt relevanta för vår målgrupp och utifrån ett barnrättsperspektiv. Barnens egna erfarenheter, åsikter och perspektiv utgör utgångspunkten för Maskrosbarns samlade synpunkter.

Maskrosbarn **avstyrker** utredningens förslag i dess helhet. Maskrosbarn är kritiska till utredningens förslag att inrätta en ny statlig ordning med ungdomskriminalitetsnämnder med uppgiften att fatta beslut om och följa upp individuella brottsförebyggande åtgärder för barn och unga.

Maskrosbarn delar utredningens problembeskrivning kring en samhällsutveckling där allt fler och allt yngre barn och unga involveras i grov våldsbrottslighet. Maskrosbarn anser dock att utredningens förslag att inrätta en ny statlig ordning med ungdomskriminalitetsnämnder inte är ett ändamålsenligt eller proportionerligt tillvägagångssätt för att komma till rätta med problemen.

Maskrosbarn anser att;

- barnkonsekvensanalysen och utredningens bedömning av förslagets förenlighet med barnets bästa är bristfällig,
- förslaget inte i tillräcklig utsträckning har analyserats i förhållande till den nya socialtjänstlagen och andra satsningar på det brottsförebyggande och brottsbekämpande området, och
- förslaget innebär stora brister utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv och hög risk för en godtycklig tillämpning och diskriminering av barn.

Maskrosbarn vill understryka vikten av att involvera barn och unga i utredningsarbete inför framtagande av ny lagstiftning. Maskrosbarn ställer sig kritisk till att utredningen inte haft några direktkontakter med barn och unga. Enligt utredningens direktiv (dir. 2022:106) skulle erfarenheter och synpunkter från barn och unga inom målgruppen inhämtas. Utredningen har gjort bedömningen att det mot bakgrund av den korta tid som utredningen haft till sitt förfogande inte varit möjligt att arrangera egna direktkontakter med barn och unga. Maskrosbarn delar bilden av att utredningstiden varit för kort, detta särskilt i ljuset av att utredningstiden förkortades med fem månader (dir. 2023:26). Maskrosbarn anser att detta utgör en stor brist i utredningens underlag vilket även bidragit till den bristfälliga analysen av förslaget förenlighet med barnets bästa. Maskrosbarn vill påminna om barn och ungas rätt att komma till tals i alla frågor som rör dem enligt artikel 12 barnkonventionen. Att involvera barn och unga bör göras tidigt i utredningsarbetet, med fördel redan i samband med att direktiven skrivs.

Maskrosbarn anser att det finns en uppenbar och överhängande risk att förfarandet i nämnden utifrån den ungas perspektiv kommer att uppfattas som en domstolsliknande miljö och åtgärder i en handlingsplan från MUK som ett straff. Maskrosbarn befarar att införandet av ungdomskriminalitetsnämnder inte kommer att vara ändamålsenligt utifrån det avsedda syftet med reformen och riskerar att leda till en stigmatisering av barn. Vidare anser Maskrosbarn att det utifrån barnets perspektiv kan vara svårt att skilja på åtgärder som beslutas i en handlingsplan från MUK, insatser från socialtjänsten och innehållet i ett ungdomskontrakt som är en straffrättslig påföljd.

Maskrosbarn befarar även att förslaget riskerar att skada tilliten till socialtjänsten då det utifrån den enskildes perspektiv kan uppfattas som att socialtjänsten knyts närmare samhällets brottsbekämpande aktörer. Maskrosbarn anser att det hade varit mer ändamålsenligt att stärka socialtjänstens förutsättningar att fullgöra sitt uppdrag, detta särskilt i ljuset av den stora omställning socialtjänsten står inför med anledning av den nya socialtjänstlagen där det förebyggande arbetet ska stärkas. Maskrosbarn vill betona vikten av att det förebyggande arbetet inte ses utifrån ett alltför snävt perspektiv och enbart fokuserar på det brottsförebyggande arbetet. Ett gediget förebyggande arbete måste ske på flera olika nivåer, riktas till flera olika delar av samhället, ske i samverkan med flera olika aktörer och ha karaktären av både universellt förebyggande insatser och individuellt anpassade insatser.

För det fall regeringen ändå avser gå vidare med förslaget vill Maskrosbarn lyfta vikten av barnanpassad information och utbildningsinsatser för berörda tjänstepersoner. Det är av yttersta vikt att barnet får relevant information och får komma till tals under processen. Detta för att tillvarata barnets rättigheter och säkerställa att åtgärderna som i en handlingsplan blir ändamålsenliga. Personal inom ärendeprocessen och ledamöter i beslutsorganen behöver vidare ha den kompetens som krävs för att kunna föra dialog med barn och unga och säkerställa att barnets rättigheter tillgodoses genom hela processen. All personal som har kontakt med barn behöver genomgå utbildning och en kontinuerlig utveckling av kompetensen hos berörda tjänstepersoner måste eftersträvas. Personalen

behöver bland annat ha kunskap om bemötande av barn i svåra livssituationer och hur barn påverkas av att växa upp i svåra hemförhållanden. Utbildningsinsatser bör även omfatta barns rättigheter enligt barnkonventionen för att stärka barnrättsperspektivet i arbetet.

Maskrosbarn vill påminna om vikten av att barn görs delaktiga på alla nivåer, såväl i genomförandet som uppföljningen av en eventuell reform. För att ta reda på om reformen varit ändamålsenlig behöver man prata med barnen och se hur de har upplevt sin kontakt och om de upplever en förändring av sin situation. All utvärdering måste även innefatta fördjupade analyser utifrån ett barn- och barnrättsperspektiv.

Maskrosbarn

Linn Nordin
Barnrättsjurist

Linn Englund
T.f. påverkanschef